

Türkiye’deki Lojistikle İlgili Lisans Bölümlerinin Ders Programları Üzerine Bir İnceleme

An Analysis On Curriculums Of Undergraduate Programs Related To Logistics In Turkey

Sezen Bozyiğit, Mersin Üniversitesi, Türkiye, sezenkilinc@yahoo.com

Öz: Lojistik sektörü günümüzde hızla gelişen bir sektördür. Sektörün hızla gelişmesinin bir sonucu da sektörün daha fazla kişiye istihdam olanağı sağlamasıdır. Çalışanların, çalıştıkları işletmelere daha çok değer katabilmelerinin şartlarından birisi de çalışanların çalıştıkları konuda bilgi sahibi olmaları ve/veya o konunun eğitimini almış olmalarıdır. Gün geçtikçe lojistikle ilgili birçok yükseköğretim programı açılmaktadır. Ancak açılan yükseköğretim programlarının sayısından çok, verilen eğitimin niteliği, eğitimin sektörün ihtiyaçlarını karşılayacak durumda olması önem taşımaktadır. Bu nedenle araştırmanın amacı, Türkiye’deki lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programlarını içerik analizi ve bölüm hocalarının görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda, ilk olarak lojistikle ilgili 39 bölümün ders programları, derslerin zorunlu veya seçmeli dersler oldukları belirtilerek içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, daha sonra bulunan sonuçlar ve bu sonuçların nedenleri hakkında bölüm hocalarının görüşleri alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de mevcut olan lojistikle ilgili lisans bölümlerinin çoğunun özel üniversitelerde yer aldığı, isminde “lojistik” kelimesi geçen birbirinden farklı 10 bölüm olduğu, bu bölümlerin isimleri farklılık gösterse de ders programlarının bölümlerin isimleri düşünülerek ve sektör ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulmadığı, son olarak da çoğu bölümün isminde “uluslararası” kelimesi geçmesine rağmen bölümlerin ders programlarında yabancı dilin oldukça yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Lojistik Eğitimi, Lisans Bölümü, Ders Programı, İçerik Analizi

Abstract: The logistics sector is an industry that has been growing rapidly recently. A result of the rapid development of the industry is that logistics provides more employment opportunities to many people. In order to be helpful for the company, the employee has to be properly educated and be knowledgeable about logistics. The number of these schools is increasing day by day. Quality is a more important factor than the number of logistics education, and it is important that this institute meet the needs of the sector. Therefore the aim of this research is to investigate the syllabus of undergraduate program related to logistics by department lecturers' perceptions and content analysis. Firstly, in this context, the syllabuses of 39 departments related to logistics were examined by content analysis method by stating whether the courses were obligatory or selective. then the views of logistics department lecturer were asked about these results and the reasons of these results. According to research results, a lot of undergraduate departments related to logistics in Turkey are in private universities, there are 10 different program having the word "logistics" in their names. Although, undergraduate programs have different names, their syllabuses have been prepared not considering the programs' names and the sectors needs, Finally, although a lot of programs have the word "international" in their names, foreign language courses are quite inadequate in the syllabus of programs.

Keywords: Logistics Education, Undergraduate, Syllabus, Content Anaysis

1.Giriş

Lojistik, dünyada ve Türkiye’de yıllar geçtikçe önem kazanan bir sektör haline gelmiştir. Lojistik sektörünün bu kadar önem kazanmasının nedenlerinden birisi, lojistiğin üretim sürecinden başlayıp ürünlerin nihai tüketiciye ulaşmasına kadar geçen tüm süreçleri kapsıyor olmasıdır. Aynı zamanda, lojistik faaliyeti bir veya birkaç sektörü değil, hemen hemen tüm sektörleri ilgilendiren bir faaliyet dalıdır. Küreselleşme, ülkelerin birbirleriyle ticaret yapmasının kolaylaşması, malların tüketiciye ulaştırılmasında zamanın önemli olması gibi faktörler de lojistik sektörünün gelişmesinde önemli bir paya sahiptir. Keser (2011:1), lojistik sektörünün, ABD ve Avrupa’nın GSMH’sinde önemli paya sahip olduğunu, hatta sektörün 21.yy’de mikro biyoloji ve gen teknolojisi ile birlikte en önemli üç sektörden biri olarak görüldüğünü ifade etmektedir. Özellikle küresel pazarlara girmek isteyen işletmeler, lojistiğin pazardaki başarıyı arttırmada önemli bir stratejik güç olduğunu fark etmiş, bu nedenle de lojistik alanına önemli yatırımlar yapmaya başlamışlardır (Christopher (2011:211).

Lojistik faaliyetleri, işletmelerin rekabet edebilirliklerini de arttırmaktadır. Porter (1990:80), ulusların rekabet avantajlarını incelediği çalışmasında, lojistiğin önemine dikkat çekmektedir. Günümüzün rekabetçi şartlarında, lojistik faaliyetlerin maliyetinin düşürülmesi ve hizmet kalitesinin artırılması, işletmelerin diğer işletmelerin önüne geçmesini sağlamaktadır. Üretilen ürünün kalitesi ve fiyatına ek olarak, teslimattaki hız ve güvenilirlik de rekabet edebilirlikte önemli bir unsurdur (Chatterjee ve Tsai, 2002:13). Ulu ve Aracı (2012:31) da, lojistik sektörünün ekonomik kalkınma için büyük önem arz ettiğini, lojistik performansın o ülkede yaşayanlara ve iş yapan işletmelere maliyet ve verimlilik anlamında katkıda bulunacağını belirtmektedir.

Lojistik sektörü, son yıllarda Türkiye'de de gelişme göstermiştir. Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konum nedeniyle lojistik sektörü için büyük bir potansiyele sahiptir. Erkan (2014:50), Karadeniz Bölgesi, Orta Asya ve Batı ile Doğu arasında değişen ticari dinamikler doğrultusunda yeniden canlanma yolunda olan tarihi İpek Yolu da düşünüldüğünde, bu potansiyelin büyüklüğünün açıkça görüldüğünü belirtmektedir. Dünya Bankası Küresel Lojistik Performans Endeksi'ne (2014) göre, 2012 yılında 3.51'lik genel lojistik puanı ile 27. sırada yer alan Türkiye, 2014 yılında 160 ülke arasında 3.50 genel lojistik puanı ile 30.sırada yer almış ama gümrükler alanında 2012 yılında 3.16 olan puanını 2014 yılında 3.23'e yükseltebilmiştir.

Türkiye'de lojistik sektörüyle ilgili çalışmalar 1980'li yıllarda başlamasına rağmen, 1990'lı yıllarda yapılan yatırımlarla hız kazanmış, 2000'li yıllarda ulusal ve uluslararası çok sayıda yatırım yapılmış ve firma açılmıştır (Tutar, Tutar ve Yetişen,2009:191). Açılan firmalar, birçok kişiye istihdam olanağı da sağlamıştır. Lojistik sektöründe çalışan kişilerin işlerini daha iyi yapmasının gerekli olması da, bu sektörde eğitim alınmasını gündeme getirmiştir. Lojistik ve Tedarik Zincir Yönetimi (TZY) ile ilgili ilk program, 1988 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Deniz İşletmeciliği ve Yönetimi Yüksek Okulu bünyesinde açılmıştır (Küçüksolak,2006:58). Türkiye'de yükseköğretim bazında lojistik eğitimi ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmektedir. Akkoca ve Gülmez (2012:232), çıkarılan bir kanun ve buna bağlı olarak yapılan yönetmeliklerle lojistik sektöründeki şirketlerin bilgili ve yetenekli kişiler tarafından yönetilmesini öngören bir düzenleme yapıldığını, söz konusu düzenlemeler gereğince de orta kademe yönetici olabilmek için dört yıllık ilgili fakülte eğitiminin yeterli olarak kabul edildiğini belirtmektedirler. Bu kanunun da etkisiyle, lojistik eğitimi Türkiye için oldukça önem arz eden bir konu haline geldiği için, hem devlet hem de özel üniversitelerde ardı ardına lojistikle ilgili yükseköğretim programları açılmıştır. Ancak, lojistikle ilgili bölümlerin açılmasından ziyade, bu bölümlerde eğitim gören öğrencilerin, sektörün ihtiyaç duyduğu bireyler olarak mezun olması önem taşımaktadır. Yıldıztekin (2002), üniversitelerde verilecek eğitimin lojistik sektörünün ihtiyacına göre belirlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bugüne kadar lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programlarını inceleyen çok az çalışmaya (Küçüksolak,2006; Tokay, Deran ve Aslan,2011 ve Uluslararası Nakliyeciler Derneği [UND],2014) rastlanmıştır. İncelenen bu çalışmalarda, ders programlarının ayrıntılı bir şekilde analiz edilmediği saptandığı için de bu araştırmanın amacı, Türkiye'de lojistikle ilgili olan lisans bölümlerinin ders programlarının içerik analizi ve bölüm hocalarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm olan giriş kısmında lojistiğin önemi anlatılmış, ikinci bölümde lojistiğin tanımı, lojistik eğitimi, Türkiye'deki lojistik eğitimi, ders programları ve bununla ilgili olarak yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın amacına, önemine ve veri toplama yöntemine; dördüncü bölümde bulgulara; son bölümde ise tartışma ve sonuca yer verilmiştir.

1. Literatür Taraması

2.1. Lojistiğin Tanımı ve Lojistik Eğitimi

Lojistik, özünde askeri bir terimdir ve lojistik kavramı için yapılan çok farklı tanım mevcuttur. Bu tanımlar içinde lojistik faaliyetleri ifade etmek için ticari ve akademik çevreler; fiziksel dağıtım, dağıtım, dağıtım mühendisliği, işletme lojistiği, pazarlama lojistiği, dağıtım lojistiği, malzeme yönetimi, malzeme lojistik yönetimi, tedarik zinciri yönetimi, endüstri lojistiği gibi kavramlar kullanmışlardır (Küçüksolak,2006:3). Dünya çapındaki tedârik zinciri yönetimi profesyonellerinin oluşturduğu "Tedarik Zinciri Yönetimi Profesyonelleri Konseyi" (Council of Supply Chain Management Professionals-CSCMP) lojistiği, tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla üretim noktasından tüketim noktasına kadar malların, hizmetlerin ve bunlarla ilişkili bilgi akışının etkin ve verimli bir şekilde planlanması, uygulanması ve kontrol edilmesi olarak tanımlamaktadır (www.cscmp.org. 10.03.2016). Christopher (2011:2), lojistiğin, siparişlerin, işletme ve dağıtım kanalı boyunca, uygun maliyetlerle karşılanması vasıtasıyla mevcut ve gelecekteki karların maksimize edilerek, yarı mamul ve mamullerin tedarik, sevkiyat ve depolanma süreci olduğunu belirtmektedir. Ballou (1997:118) ise, lojistik sektörünün en önemli işinin doğru mal ve hizmeti, doğru yerde, doğru zamanda ve istenilen durumda teslim etmek olduğunu vurgulamaktadır. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, lojistik birçok faaliyeti kapsayan ve birçok işletmeyi ilgilendiren bir süreçtir. Bu nedenle de, hızlı bir şekilde büyüyen bir sektör haline gelmiştir.

Lojistik sektörünün özellikle bir hizmet sektörü olması ve emek yoğun yönünün bulunması, rekabet gücü elde etme konusunda istihdam yapısını önemli kılmakta, çalışan kişi sayısı, çalışma koşulları ve saatleri, ücret, çalışanların eğitim düzeyi ve donanımı rekabet gücü üzerinde etkili olmaktadır (Keser, 2011). Çalışanlara hizmet içi eğitimler vermek, çalışanların eğitimi konusunda rekabet edebilirlik için yeterli görünmemektedir. Bu noktada, üniversite bazında eğitimlerin verilmesi önem arz etmektedir. Çünkü eğitilmiş ve öğretilmiş insanlara sektörün ileri gidebilmesi ve gelişmesi için daha çok ihtiyaç vardır (Akkoca ve Gülmez,2012:229).

Hayward ve Omurtag, (2003), lojistik eğitiminde Mühendislik ve İşletme modeli olmak üzere iki model olduğundan bahsetmektedir (aktaran, Akkoca ve Gülmez,2012:228). Mühendislik modelinde, lojistik ve

mühendislik dersleri, işletme modelinde ise işletme ve lojistik dersleri ağırlıklı olarak verilmektedir. Örneğin lojistikte paketleme, tesis yeri seçimi, fiyat, müşteri hizmetleri, müşteri memnuniyeti vb fonksiyonlar olduğu için lojistikteki başarı pazarlama ve satıştaki başarıyı doğrudan etkilemekte, bu durum da lojistik bölümlerinde pazarlama ile ilgili derslere yer verilmesini gerektirmektedir.

Lojistik gittikçe gelişen bir sektör olduğu için, dünya çapında da lojistik eğitime önem verilmeye başlanmıştır. Dünyada lojistik eğitimi ile ilgili çalışmalara bakıldığında, Wu'nun (2007), lojistik eğitiminin farklı bölgelerde farklı şekillerde ortaya çıktığını belirttiği çalışması dikkat çekmektedir. Wu'nun (2007), Amerika, Tayvan, Çin, İngiltere ve Avustralya'daki lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programlarını incelediği çalışmasında, derslerin zorunlu ve seçmeli derslerden oluştuğu ve örnekleme giren üniversitelerdeki ilk üç sırada yer alan zorunlu derslerin lojistik yönetimi, taşımacılık yönetimi ve tedarik zinciri yönetimi olduğu görülmektedir. Daud (2012), Malezya'daki üniversitelerde verilen lojistik eğitiminin yerel ve uluslararası lojistik sektöründeki lojistik eğilimlerin ihtiyaçlarına göre geliştirilmesi gerektiğini ve ders programları hazırlanırken sektör çalışanlarının fikirlerinin alınması gerektiğini ifade etmektedir. Wong, Grant, Allan ve Jasiuvian'ın (2014) İngiltere'deki üniversitelerin lojistik bölümlerinin ders programlarını incelediği çalışmada ise, sektörde çalışanların ihtiyaçları ile ders programları arasında uyumsuzluk olduğu, işe alımlarda direkt lojistikle ilgili konulardan ziyade uzmanlık yetenekleri ve yönetim becerilerine de önem verildiği vurgulanmıştır.

Yukarıda anlatılan çalışmalarda, üniversitelerde verilen eğitimin sektörün ihtiyaçlarını karşılaması gerektiği üzerinde durulmuştur. Çünkü, lojistikle ilgili eğitim almış ve bu konuda yetişmiş iş gücü, işletmelerin pazara ve müşteri isteklerine daha kolay adapte olması, verimlilik ve üretkenlik artışı, kalite anlayışının gelişmesi, stoklarda ve maliyetlerde azalma, müşteri ilişkilerinde gelişme, daha iyi yönetilme ve rekabet avantajı sağlama gibi pek çok konudaki hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmaktadır (Küçüksoğak, 2006:31). Bu nedenle de, lojistik sektöründe eğitilmiş ve nitelikli elemana ihtiyaç duyulmaktadır.

Mars Lojistik İnsan Kaynakları Müdürü Kansu (2012), lojistik sektöründe nitelikli eleman sayısının yeterli olmadığını, sektörün bu zorluğu yenmesi için üniversitelerle ve mesleki eğitim merkezleri ile sıkı ilişki içerisinde olması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, iş gereklilerine uygun adayları bulurken, sektörü kendine gelecek olarak gören ve sürekliliği olacak, uluslararası bir iş yapıldığı için iyi derecede yabancı dil bilen, kendini geliştirmeye açık ve bu işi severek yapacak kişileri seçmeye özen gösterdiğini belirterek, gençlere istihdam yolunda staj imkanı verilmesini, sektör profesyonellerinin bilgi ve deneyimlerini gençlerle paylaşacağı platformlar yaratılmasını önermektedir (Kansu, 2012). Hocaoğlu, Güner ve Coşkun (2015), ülkemizde lojistik eğitimi veren üniversitelerin, sektörün beklentilerine cevap verip veremediklerini ölçtükleri çalışmalarında, lojistik sektörü ile üniversiteler arasındaki işbirliğinin staj, iş imkânları ve seminerlerle sınırlı olduğunu, lojistik bölümü mezunlarının, lojistik sektörünün çok ihtiyaç duyduğu yabancı dil bilgisine yeterince sahip olmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca çalışmada, sektörde çalışanların, ders programlarında gümrükleme, dokümantasyon, filo yönetimi, tedarik zinciri yönetimi ve dış ticaret gibi sektörel konuların ağırlığının artırılmasını ve yönetim bilişim sistemleri ile ilgili derslerin yer almasını istedikleri de ortaya çıkmıştır (Hocaoğlu, Güner ve Coşkun, 2015:783-784).

Öktem ve Şahin (2011), sektör ihtiyaçlarını belirleme konusunda lojistik eğitimi verilecek bölgenin şartlarının önemli olduğunu, çalışma yaptıkları bölge için ihtiyaç duyulan akademik eğitimde; uluslararası lojistik mevzuatı ve işlemlerinin, tedarik zincir yönetiminin, depolamanın, dağıtımın, dış ticaret işlemlerinin, gümrük mevzuatının, taşımacılık ve sigorta hukukunun, İngilizce, Rusça, Arapça vb. dillerden birinin veya birkaçının bilinmesinin ve son olarak bilişim teknolojilerinin çok iyi kullanılmasının gerektiğini vurgulamışlardır. Baysal (2013) da, lojistik sektöründeki işverenlerin adaylarda aradıkları özellikleri, yayınlanan ilanlardan yola çıkarak, şöyle ifade etmektedir:

Firmalar, lojistik altyapısına, yabancı dil bilgisine hatta tercihen iki yabancı dile ve uluslararası tecrübeye sahip, eğitilmiş ve firmayı başarıyla temsil edebilecek niteliklerde personel arayışındadırlar. Lojistik sektöründe çalışmayı tercih edecek genç adaylar da, kendilerini geliştirerek, lojistik sektörü ile ilgili bilgi sahibi olmalı, sektörel gelişmeleri yurt içinde ve yurt dışında takip etmeli ve sektörün herhangi bir alanında uzmanlaşmalıdırlar.

Adaylarla işverenleri bire bir buluşturan Jobnak (2013), lojistik sektöründeki iş ilanları ile ilgili olarak yayınladığı raporda, lojistik sektöründe en çok yayınlanan iş ilanı pozisyonlarının sırasıyla operasyon uzmanı, satış ve pazarlama uzmanı, tır şoförü, finans - muhasebe sorumlusu, depo sorumlusu ve ithalat - ihracat uzmanı, en çok ilan yayınlanan şehirlerin ise İstanbul, Kocaeli - Gebze, Bursa, Ankara ve İzmir olduğunu belirtmektedir (www.kurumsalhaberler.com. 10.02.2016).

2.2. Türkiye'de Lojistikle İlgili Lisans Eğitimi

Türkiye'deki üniversitelerde lojistik eğitimlerinin verilmesi çok eskilere dayanmamaktadır. Hatta, Tuna (2013), lojistiğin çok disiplinli bir bilim olduğunu ifade ederek, Türkiye'de akademik camianın bunu yeni kabul etmeye başladığını, yurtdışında da bu işin bilimsel anlamda ele alınmasının 20 yılı geçmediğini vurgulamaktadır. Lojistiğin çok disiplinli bir bilim olması konusunda Babacan (2003) da, lojistiğin, sadece teslimattan ibaret olmadığını, içerisinde her birinin bilimi olan birçok araç (stok yönetimi, sipariş işleme, depolama, kuruluş yeri seçim ve yönetimi, trafik yönetimi, elleçleme, tahminleme, ulaştırma, koruyucu ambalajlama vs) barındıran ve çok ciddi entegre (bütünleşmiş) bilimsel hazırlıklar ve stratejiler gerektiren bir faaliyet olduğunu ifade etmektedir.

Lojistik çok eskilere dayanmayan, yeni bir sektör olduğu için, Türkiye'deki lojistik sektörü çalışanları incelendiğinde, bu sektörde çalışanların farklı dallarda eğitim aldıkları görülmektedir. Uluslararası Nakliyeciler Derneği (UND), 2012 yılında yaptığı "Karayoluyla Uluslararası Eşya Taşımacılığı Sektör Analizi" raporu ile sektörün genel istihdam ve eğitim durumu hakkında bilgi vermektedir. Rapora (2012) göre, sektörde istihdam edilenlerin yüzde 20'si lisans mezunu olmasına rağmen, yükseköğretim gören çalışanlar içerisinde lojistik bölüm mezunlarının oranı yüzde 11, işletme bölümü mezunu olanların oranı ise yüzde 37'dir. Bu sektörde çalışan işletme mezunlarının sayısı, lojistik mezunlarının sayısının üç katından fazladır. Bu nedenle, Türkiye'de lojistik sektörüne eleman yetiştirecek daha fazla sayıda programa ihtiyaç vardır ama önemli olan programın sayısından çok sunulan eğitimin niteliğidir.

Türkiye'de 2012 yılında 21, 2013 yılında 27 ve 2014 yılında 40 tane lojistikle ilgili lisans programı bulunmaktaydı (Acar ve Gürol,2013; UND, 2014; Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], 2015a). 2014-2015 eğitim öğretim yılında lojistikle ilgili olan 40 lisans bölümünün örgün, bunlar içinde 6 lisans bölümünün ise ikinci öğretim programına sahip olduğu görülmüştür. Bahsedilen programlara 2014-2015 eğitim-öğretim yılında yerleştirilen öğrenci sayısı Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1'e göre 1852 öğrenci örgün programlara, 436 öğrenci ise ikinci öğretim programlarına yerleştirilmiştir.

Tablo 1. 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında Lojistikle İlgili Lisans Programlarına Yerleştirilen Öğrenci Sayısı

Program türü	Öğrenci Sayısı
Örgün	1852
İkinci Öğretim	436
Toplam	2288

Kaynak: ÖSYM (2015a), 2014-2015 eğitim öğretim dönemi lisans düzeyindeki yüksek öğretim programlarının ÖSYS kontenjanları, <http://dokuman.osym.gov.tr>.

Türkiye'de lojistikle ilgili bölümlerin sayısının hızlı bir şekilde artması, birtakım problemleri de beraberinde getirmektedir. Erdal (2010), lojistik ön lisans ve lisans öğretim yapılanmasında plansızlık olduğunu, üniversitelerde açılan bölümlerin, Türkiye'nin ve sektörün ihtiyaçlarına göre açılmadığını, açılan bölümlerin altyapısı olmadığını, öğretim üyesi kadrosunun alan dışı olduğunu, yetersiz ders programına sahip olduğunu vurgulamaktadır. Nuhoğlu (2013), da lojistik yükseköğretiminde yaşanan sorunları şu şekilde sıralamaktadır:

- Küreselleşme sonucunda artan rekabete yanıt verecek yetişmiş insan gücünün eksikliği,
- Eğitim verebilecek uzman ve yetkin eğitimci ve akademisyen sayısının yetersizliği,
- Yetersiz ders programı (lojistiğin çok disiplinli özelliğinin dikkate alınmaması),
- Sektörün ihtiyaç duyduğu personelin yetişmemesi,
- Sektörel öğretimde yeknesaklığın olmayışı (ders programın birbiriyle uyumsuzluğu),
- Sektörde araştırma yetersizliği ve uzmanlaşma yetersizliği,
- Yerli ve yabancı kaynak (kitap, araştırma, tez vb.) yetersizliği,
- Staj/yerinde uygulama olanaklarının sınırlı ve yetersiz olması.

Nuhoğlu'nun (2013) sıraladığı sorunların çoğunun ders programlarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Hatta ders programlarından kaynaklı bir sorun olduğu, Doç. Dr. Avni Zafer Acar, Yrd. Doç. A. Özgür Karagülle ve Halim Yurdakul liderliğinde Türkiye'de ulaştırma ve lojistik alanında lisans düzeyi öğretimde ders programının iyileştirilmesi ve sektörün beklentileri doğrultusunda mezunların yetiştirilmesi amacıyla "Ulaştırma ve Lojistik Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği" unvanıyla bir dernek kurulmasının kararlaştırılmasından da anlaşılmaktadır (www.und.org., 29.10.2015). Bu konuda Acar (2014:42) da, lojistikle

ilgili bölüme sahip olan üniversitelerin mevcut hocalarına göre bir ders programı oluşturduklarını ve lojistik bölümlerinin ders programlarının uluslararası standartlara uymadığını ifade etmektedir.

Lojistikle ilgili bölümlerin ders programlarının nasıl olduğu konusunda yapılmış bazı çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Küçüksoğak (2006:63-64), Türkiye'deki ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyelerinde yer alan programlardaki lojistik ve TZY derslerini incelediği çalışmasında, ön lisans seviyesinde işletme ve nakliye ağırlıklı operasyonel, lisans seviyesinde işletme ve taşımacılık ağırlıklı yönetsel ve lisansüstü seviyesinde de işletme ağırlıklı yönetsel bir yaklaşım olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmada ayrıca, Nakliye/Taşımacılık, Lojistik ve TZY, Finans ve Muhasebe, Hukuk, Bilgisayar ve Bilgi Sistemleri, Pazarlama ve İnsan Kaynakları Yönetimi derslerinin lisans programlarında ağırlıklı olduğu belirtilmiştir (Küçüksoğak, 2006). Tokay, Deran ve Aslan (2011), lojistikle ilgili ön lisans ve lisans bölümlerinin ders programlarında muhasebe ile ilgili derslerin ne ölçüde yer aldığını belirledikleri çalışmalarında, gerek ön lisans gerekse lisans düzeyinde lojistik eğitimi veren bölümlerde temel muhasebe eğitiminin yeterli düzeyde verilmediğini, maliyet ve yönetim muhasebesi eğitiminin çok yetersiz düzeyde verildiğini, lojistik maliyet yönetimi eğitiminin ise söz konusu bölümlerin hiç birinde ayrı bir ders olarak verilmediğini tespit etmişlerdir.

UND (2014), 2013-2014 eğitim öğretim yılında 27 lisans düzeyinde lojistik öğretimi yapan üniversiteden 19'unun ders programını incelediği araştırmasında; ilk 10 ortak dersin Türk Dili I-II/ (17), A.İ.T I (16), İstatistik (16), Tedarik Zinciri Yönetimi (16), Yabancı Dil (15), Temel Hukuk (15), İşletme Yönetimine Giriş (14), Lojistiğe Giriş (14), Taşımacılık Yönetimi (11), Ekonomiye Giriş (11) olduğunu belirtmiştir. Yine UND'nin (2012) raporuna göre, çalışmaya katılmış olan karayoluyla uluslararası yük taşımacılığı yapan firmalarda çalışan personelin yaklaşık yüzde 79,5'i hiçbir yabancı dil bilmemekte, yüzde 4,2'si İngilizce, yüzde 2,7'si ise Arapça bilmektedir. Bu bulgu da sektörde yabancı dille ilgili bir sorun olduğunu, bu nedenle üniversitelerin lojistikle ilgili bölümlerinde yabancı dile önem verilmesi gerektiğini gözler önüne seren bir bulgudur.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Lojistik sektörü birçok insana istihdam yaratan bir sektördür. Ancak lojistik sektörü çok eskilere dayanan bir sektör olmadığı için, burada çalışanların farklı eğitimler almış insanlardan oluştuğu görülmektedir. Bu nedenle de, lojistik sektörüyle ilgili yükseköğretim eğitimi veren bölümlere ihtiyaç duyulmaktadır. Lojistik sektörüne eleman yetiştirecek ön lisans ve lisans düzeyinde bölümlerin açılması gereklidir ama yeterli değildir. Üniversitede lojistik bölümü kurulacaksa, ihtiyaç analizi ve altyapı araştırması yapılarak eksikliklerin giderilmesi için uygun bir yol haritası hazırlanmalı, öncelikle bölümün misyonu, vizyonu ve hedefleri ortaya konmalıdır (Erdal,2010). Önemli olan nokta, bu bölümlerde eğitim verilen öğrencilerin sektörün ihtiyaç duyduğu alanlarda bilgi sahibi olmasının sağlanmasıdır. Bu konu da, lojistikle ilgili bölümlerin ders programlarına konulacak derslerle doğrudan bağlantılı olduğu için, bu bölümlerin ders programlarında hangi derslerin olduğunun ortaya konulması gerekmektedir. Bugüne kadar özellikle lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programı ile ilgili yapılmış çok fazla bir çalışmaya (Küçüksoğak,2006; Tokay ve diğerleri, 2011; UND, 2014) rastlanılmadığı için de araştırmanın amacı, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programlarının içerik analizi ve bölüm hocalarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir. Bu bölümlerde hangi derslerin yer aldığını, derslerin zorunlu ders mi, seçmeli ders mi olduğunun, ders programı belirlenirken nelere dikkat edildiğinin, ders programındaki eksikliklerin, derslerin nasıl işlendiğinin, üniversitelerin lojistik sektörü ile ilişkisinin ne boyutta olduğunun tespit edilmesinin lojistik bilimine, bu bölümü açmak isteyen üniversitelere ve lojistik sektörü çalışanlarına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Örnekleme ve Veri Toplama Süreci

Araştırma, iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada üniversitelerin ilgili bölümlerinden alınan örneklem ile ikincil veriler üzerinden bir içerik analizi yapılmış, ikinci aşamada ise akademisyenlerle yapılan görüşmelerden toplanan birincil veriler ile tekrar içerik analizi yöntemi kullanılarak kodlama yapılmıştır. Berelson (1952), içerik analizini herhangi bir iletişimin gözlemlenen içeriğinin nesnel, sistematik veya nicel olarak incelenmesini sağlayan bir teknik olarak tanımlamaktadır. (akt. Marangoz,Yeşildağ ve Saltık, 2012:68). İlk aşama için araştırmanın ana kütesini, 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrenci alan lojistikle ilgili lisans bölümleri (açık öğretim hariç) oluşturmaktadır. Araştırmada, lojistikle ilgili lisans bölümlerinden kasıt bölümün isminde lojistik kelimesinin geçmesidir. Bu nedenle, sadece bu şarta sahip olan lisans programları örnekleme dahil edilmiş, bir yönden lojistikle ilgisi olan ama isminde lojistik kelimesi geçmeyen lisans bölümleri ise örneklem dışı bırakılmıştır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında lojistikle ilgili lisans bölümüne sahip üniversitelerin sayısı

39'dur. İstanbul Gelişim Üniversitesi'nin hem İ.İ.B.F. hem de Uygulamalı Bilimler Y.O'da lojistikle ilgili bölümü olduğu için 39 üniversitede toplam 40 tane lojistikle ilgili bölüm mevcuttur. Ana kütle sayısı az olduğu için, örneklem seçilmemiş, araştırma ana kütle üzerinden yapılmıştır. Lojistikle ilgili 38 bölümün ders programlarına üniversitelerin internet siteleri vasıtasıyla ulaşılmıştır. 2 üniversitenin ders programına ulaşamadığı için bölüm hocalarına mail atılmış, bir üniversiteden dönüş sağlandığı için de analizler 39 lojistikle ilgili bölüm üzerinden yapılmıştır.

Araştırmanın verileri 6 Temmuz- 12 Eylül 2015 tarihleri arasında toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Her bölümün dört senelik ders programı incelenmiş, ders programında olan dersler tek tek kodlama cetveline yazılmış, mevcut dersler zorunlu ve seçmeli olmak üzere kodlanmıştır. Ders programındaki tüm seçmeli dersler hangi dönem açılıp açılmadığına bakmaksızın analize dahil edilmiştir. Bazı dersler, isimleri farklı olsa da içeriklerine bakılarak birleştirilmiştir. Analiz sonucu, 39 bölümde 292 adet birbirinden farklı ders olduğu tespit edilmiştir.

İçerik analizi yapılıp sonuçlar ortaya çıktıktan sonra, araştırmanın ikinci aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada da, araştırmada bulunan sonuçlar hakkında lojistikle ilgili lisans bölümlerinde ders veren hocalar ile e-posta aracılığı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler yapılmadan önce, 3 lojistik hocasına görüşme formundaki sorular sorulmuş ve hocalardan gelen geri bildirim sonrasında araştırma sorularına son şekli verilmiştir. Hocalar farklı şehirlerde ve üniversitelerde olduğu için, eş zamanlı olmayan internet temelli görüşme yani e-posta aracılığı ile görüşme yöntemi tercih edilmiştir. Eş zamanlı olmayan internet temelli görüşme yöntemi, coğrafi uzaklıkların söz konusu olduğu ve katılımcılara kolayca ulaşamadığı durumlarda, katılımcı ve araştırmacı arasında geniş bir zamana yayılmış, çok yönlü bir e posta değiş tokuşu olup nitel araştırma yapan araştırmacıların çoğu tarafından benimsenen bir yöntemdir (Meho,2006:1284-1285). Hunt ve McHale (2007:1416-1417) de, bu yöntemin maliyetin az olması, farklı yerlerde yaşayan birçok insana ulaşılması, görüşme yapılırken zaman sıkıntısının olmaması, katılımcıların yüz yüze söyleyemeyecekleri sözleri daha rahat söyleyebilmeleri, görüşmecinin etkisinin en aza indirilmesi gibi avantajlara sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu nedenlerle araştırmada eş zamanlı olmayan internet temelli görüşme yöntemi kullanılarak, öncelikle, farklı üniversitelerdeki akademisyenlere e-posta aracılığı ile görüşme formu gönderilmiştir. Cevap gelmemesi veya cevap formunda eksik bilgilerin yer alması durumunda, ikinci defa form gönderilmiş ve cevapların birbirini tekrar etmeye başladığı noktada da görüşme formu gönderilmeye son verilmiştir. Sonuç itibari ile 18 Ocak-7 Şubat tarihleri arasında 16 katılımcı ile e-posta aracılığıyla görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılara içerik analizi sonucu ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçların nedenleri hakkında ne düşündükleri sorulmuştur. Görüşülen katılımcıların demografik özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

<i>Katılımcılar</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Doktora Yapılan Alan</i>	<i>Ünvan</i>	<i>Çalışılan Üniversite</i>
Katılımcı 1	44	Erkek	Pazarlama	Doçent	Devlet
Katılımcı 2	45	Kadın	Muhasebe ve Finans	Yardımcı Doçent	Özel
Katılımcı 3	38	Kadın	Pazarlama	Yardımcı Doçent	Devlet
Katılımcı 4	49	Erkek	İşletme	Doçent	Özel
Katılımcı 5	30	Erkek	Uluslar Arası İşletme	Yardımcı Doçent	Özel
Katılımcı 6	61	Erkek	Maliye	Profesör	Özel
Katılımcı 7	67	Erkek	İktisat	Yardımcı Doçent	Özel
Katılımcı 8	40	Erkek	Yönetim ve Organizasyon	Yardımcı Doçent	Devlet
Katılımcı 9	35	Kadın	İşletme	Yardımcı Doçent	Özel
Katılımcı 10	43	Erkek	Yönetim ve Organizasyon	Doçent	Devlet
Katılımcı 11	32	Erkek	Uluslar Arası Ticaret	Yardımcı Doçent	Devlet
Katılımcı 12	43	Kadın	Yönetim ve Organizasyon	Yardımcı Doçent	Devlet
Katılımcı 13	34	Erkek	Pazarlama	Yardımcı Doçent	Devlet
Katılımcı 14	36	Kadın	Pazarlama	Yardımcı Doçent	Devlet
Katılımcı 15	57	Erkek	Lojistik	Yardımcı Doçent	Özel
Katılımcı 16	37	Erkek	Denizcilik İşletmeleri	Doktor	Özel

Katılımcıların hepsi, lojistik bölümü ile ilgili bölümlerde yer alan ve ders veren bölüm hocalardır. Katılımcıların 11 tanesi erkek, 5 tanesi kadındır ve yaşları 30 ila 67 arasında değişmektedir. Doktora yapılan alan çoğunlukla işletme anabilim dalının alt dallarıdır. 8'i devlet, 8'i özel üniversitelerde çalışan öğretim üyelerinin, 11 tanesi yardımcı doçent, 3 tanesi doçent, 1 tanesi profesör ve 1 tanesi de doktor ünvanına sahiptir.

3.3. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Her araştırmada olduğu gibi, bu araştırmanın da geçerlik ve güvenirlilik koşulunu sağlaması gerekmektedir. Nitel araştırmalarda, güvenirliliği sağlamak nicel araştırmalarda olduğu kadar kolay değildir. Nicel araştırmalarda güvenirlilik, kullanılan bilgisayar programı vasıtasıyla ortaya konulurken, nitel araştırmalarda bu konu daha çok araştırmacılarla ilgili olmaktadır. İçerik analizinin güvenirliliği araştırmacılar ve zaman açısından olmak üzere iki şekilde sağlanabilmektedir (Tanberkan, 2015:2-3). Araştırmacılar arası güvenirlilik; farklı araştırmacıların, kodlama kuralları doğrultusunda aynı analizi yapmalarını, zaman açısından güvenirlilik ise, aynı araştırmacının aynı kodlama kurallarına göre iletişim içeriğini iki farklı zamanda kodlamasına dayanmaktadır (Tanberkan 2015:3). Aynı araştırmada tekrarlanan ölçümler, benzer yargılar ya da sonuçlar doğuruyorsa güvenirliliğin olduğu söylenebilmektedir (Atabek ve Atabek, 2007: 38). Bu araştırmada, güvenirlilik için ikinci yöntemden yararlanılmıştır. Araştırmacı iki farklı zamanda üniversitelerin internet adreslerinden bölümlerin ders programlarını bularak kodlama yapmıştır. Çıkan sonuçlar birbirine benzer sonuçlar olduğu için de, araştırmanın güvenilir olduğu kanısına varılmıştır. Tanberkan (2015:5), kategorilerin açık ve anlaşılır olmasının, mevcut metinlerden çekilen çıkarımların mevcut olan kanıtların, yeni gözlemlerin, yorumların, bilgi verilebilen başarılı eylemlerin metinlerine dayanmasının, içerik analizinin geçerliğinin önemli göstergelerinden olduğunu belirtmektedir. Araştırmanın kategorileri açık ve anlaşılır olduğu ve içerik analizi sonucu ulaşılan sonuçlar hem alan yazındaki diğer çalışmalar hem de hocaların görüşleri ile desteklendiği için, yapılan içerik analizinin geçerli olduğu düşünülmektedir.

E-posta yöntemi kullanılarak yapılan görüşmelerde, kullanılan ölçüm aracı araştırmacının kendisi ve araştırma soruları olduğu için, toplanan verilerin geçerlik boyutunu sağlayabilmesi, araştırmacının sorduğu sorulara, araştırmacının yansız olmasına, topladığı verileri ayrıntılı rapor etmesine ve araştırma sonuçlarına nasıl ulaştığını açıklamasına bağlıdır (Ataseven,2012:556). Bu araştırmada, katılımcılara sorulan sorular içerik analizi sonucu tespit edilen bilgilerden oluşmaktadır. Bu nedenle, sorular katılımcılara sorulması gereken doğru sorular olduğu, araştırmacı yansız davranıp topladığı verileri rapor ettiği ve araştırma sonuçlarına nasıl ulaştığını açıkladığı için geçerlik unsurunun sağlandığı düşünülmektedir. Güvenirlilik konusunda ise, Türnüklü'nün (2000:550-551), nitel çalışmalarda güvenirlilik sağlanması için gerekli olan önerileri dikkate alınarak öncelikle, pilot bir çalışmayla soruların nasıl anlaşıldığı test edilmiş, görüşme verilerinin kodlanması araştırmacı tarafından iki farklı zamanda tekrar yapılmış ve son olarak da görüşme verilerinden örnekler sunulmuştur.

4. Bulgular

Bu bölümde, ilk olarak lojistikle ilgili lisans programına sahip üniversiteler, bu bölümlerin isimleri, ders programları ve ders programlarındaki yabancı dil dersleri incelenmiştir. Lojistik sektöründe yabancı dil kullanımının önemli olmasından dolayı, özellikle yabancı dil dersleri ders programı haricinde ayrı bir tablo halinde sunulmuştur. Tablo 3, 2014-2015 eğitim öğretim yılında lojistikle ilgili lisans programlarına öğrenci almış olan üniversiteleri göstermektedir. Daha sonra da, içerik analizi sonucu bulunan sonuçlar ve bu sonuçların nedenleri hakkında lojistikle ilgili lisans programlarında görev alan hocaların görüşlerine yer verilmiştir.

4.1. İçerik Analizi İle İlgili Bulgular

Tablo 3. 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılında Lojistik Lisans Programına Öğrenci Alan Üniversiteler

Üniversite Adı	Üniversite Adı
Afyon Üniversitesi	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
Atılım Üniversitesi	İzmir Ekonomi Üniversitesi
Bahçeşehir Üniversitesi	Kadir Has Üniversitesi
Balıkesir Üniversitesi	Kafkas Üniversitesi
Beykent Üniversitesi	Maltepe Üniversitesi
Cumhuriyet Üniversitesi	Mersin Üniversitesi
Çağ Üniversitesi	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Niğde Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi	Nişantaşı Üniversitesi
Gaziantep Üniversitesi	Okan Üniversitesi
Gediz Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Pamukkale Üniversitesi
Işık Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi
İstanbul Arel Üniversitesi	Toros Üniversitesi
İstanbul Bilgi Üniversitesi	Türk Hava Kurumu Üniversitesi
İstanbul Gelişim Üniversitesi (İ.İ.B.F)	Uşak Üniversitesi
İstanbul Gelişim Üniversitesi (Uygulamalı Bilimler Y.O.)	Yaşar Üniversitesi
İstanbul Esenyurt Üniversitesi	Yeditepe Üniversitesi
İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi	Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Kaynak: ÖSYM (2015a), 2014-2015 eğitim öğretim dönemi lisans düzeyindeki yüksek öğretim programlarının ÖSYS kontenjanları, <http://dokuman.osym.gov.tr>.

Tablo 3'e göre, Türkiye'de 2014-2015 eğitim öğretim döneminde, açık öğretim hariç 39 tane üniversitede lojistikle ilgili lisans bölümünün mevcut olduğu görülmektedir. İstanbul Gelişim Üniversitesi'nin hem İ.İ.B.F. hem de Uygulamalı Bilimler Y.O.'da lojistikle ilgili lisans programı olduğu için, üniversite sayısı 40 değil de 39 olarak belirtilmiştir. Bu üniversitelere bakıldığında, üniversitelerin 23 tanesinin özel üniversite olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 4. Lojistikle İlgili Lisans Programlarının İsimleri

Bölüm Adı	Sayı
Uluslararası Ticaret ve Lojistik	17
Lojistik Yönetimi	4
Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık	7
Uluslararası Lojistik Yönetimi	3
Uluslararası Lojistik	2
Lojistik	2
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi	1
Ulaştırma ve Lojistik	2
Ulaştırma ve Lojistik Yönetimi	1
Uluslararası Ticaret, Lojistik ve İşletmecilik	1
Toplam	40

Kaynak: ÖSYM (2015a), 2014-2015 eğitim öğretim dönemi lisans düzeyindeki yüksek öğretim programlarının ÖSYS kontenjanları, <http://dokuman.osym.gov.tr>.

Türkiye'de 40 tane lojistikle ilgili lisans bölümü olmasına rağmen, bu bölümlerin isimleri aynı değildir. Hepsinin içerisinde "lojistik" kelimesi geçmesine rağmen, Tablo 4, birbirinden farklı isme sahip lojistikle ilgili 10 bölüm olduğunu ve bu bölümlerden 17 tanesinin isminin "Uluslararası Ticaret ve Lojistik" bölümü olduğunu göstermektedir. Burada dikkat çeken diğer bir nokta, altı bölüm isminde yani 31 bölümde "Lojistik" kelimesi ile beraber "Uluslararası" kelimesinin de kullanılmasıdır.

Tablo 5. Lojistikle İlgili Lisans Programlarında Bulunan Dersler ve Sayıları

<i>Dersler</i>	<i>Zorunlu</i>	<i>Seçmeli</i>	<i>Dersler</i>	<i>Zorunlu</i>	<i>Seçmeli</i>
A.İ.T I	39	-	Dış Ticaret İşlemleri	12	3
Türk Dili	39	-	İthalat ve İhracat	12	5
Türk Dili II	38	-	Matematik II	12	1
İstatistik	37	-	Lojistikte Sayısal Modelleme I	12	1
A.İ.T II	36	-	Havayolu Lojistiği	11	12
Hukuka Giriş	36	1	Satın Alma ve Stok Yönetimi	11	9
İşletme I	36	1	Ulaştırma Sistemleri I	11	5
Yabancı Dil I	36	-	Maliyet Muhasebesi	10	6
Tedarik Zinciri	35	1	Proje	10	10
Matematik	34	-	Uluslararası Ticaret Hukuku	10	1
İktisat I	33	-	Stratejik Yönetim	9	8
Lojistiğe Giriş	32	-	Borçlar Hukuku	9	4
Yabancı Dil II	31	-	Bilgisayarlı Lojistik Paketi	9	4
Muhasebe I	29	1	E Ticaret	8	10
İktisat II	27	-	İnsan Kaynakları	8	8
Bilgisayar I	26	-	Lojistikte Hizmet Pazarlaması	8	12
Ticaret Hukuku	26	3	Uluslararası Ticari Kuruluşlar	8	7
Pazarlama İlkeleri	23	3	Yazım ve Raporlama	8	4
İstatistik II	22	-	Bitirme Tezi	8	2
Uluslararası Ticaret	22	1	Finans Muhasebesi	8	3
Finansal Yönetim	21	5	Uluslararası Taşımacılık	8	4
Uluslararası Pazarlama	21	5	Girişimcilik	7	14
Yönetim ve Organizasyon	21	5	Tehlikeli Madde Lojistiği	7	13
Gümrük	20	5	Türkiye'nin Ekonomik Coğrafyası	7	9
Ticari Matematik	20	-	Lojistikte Güncel Yaklaşımlar	7	7
Mikro İktisat	19	2	Uluslararası İşletme	7	6
Depo Yönetimi	18	10	Tedarik Zinciri Stratejisi	7	4
Makro İktisat	18	1	Uluslararası Finans	7	4
Muhasebe II	18	2	Mesleki İngilizce III	6	4
Taşımacılık Yönetimi	18	1	İş Etiği	6	6
Lojistik Hukuku	17	5	Entegre Lojistik	6	6
Mesleki İngilizce I	17	9	Perakende Lojistiği	6	4
Mesleki İngilizce II	17	7	İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	6	5
Üretim Yönetimi	16	5	Demiryolu Taşımacılığı	6	6
Lojistik Planlama	15	4	Mesleki İngilizce IV	5	5
Lojistik Yönetimi	14	1	Toplam Kalite	5	11
Uluslararası İktisat	14	1	Örgütsel Davranış	4	7
Sigorta ve Risk Yönetimi	13	8	Dış Ticaret Finansmanı	3	7
Uluslararası Lojistik	13	7	Avrupa Birliği	2	10
Araştırma Yöntemleri	12	14	Çevre Yönetimi	1	9
Denizyolu Lojistiği	12	12	Tersine Lojistik	-	13

Tablo 5'te lojistikle ilgili bölümlerin ders programlarında yer alan derslerden 82 tanesi görülmektedir. Lojistikle ilgili 40 tane lisans bölümü olmasına rağmen, bir üniversitenin verilerine ulaşamadığı için analizler 39 bölüm üzerinden gerçekleştirilmiştir. İncelenen 39 bölümde, 292 adet birbirinden farklı ders bulunmuştur. Ders sayısının çok fazla olması nedeniyle zorunlu ve seçmeli ders toplamı 10 ve üstü olan dersler zorunluluk esasına göre sıralanarak Tablo 5'te gösterilmiştir. Tablo 5'e bakıldığında, zorunlu olarak bu bölümlerde en çok okutulan derslerin sırasıyla A.İ.T I, Türk Dili I -II, İstatistik ve A.İ.T II olduğu görülmektedir. Lojistikle ilgili bölümlerde, bölümle alakalı ve zorunlu olarak en çok okutulan dersler ise Tedarik Zinciri ve Lojistiğe Giriş dersleridir. 19 bölümün adında Uluslararası Ticaret geçtiği için de, Uluslararası Ticaret dersi 22 bölümde zorunlu, bir bölümde de seçmeli olarak okutulmaktadır.

Hukuka Giriş, İşletme I, Matematik I, Yabancı Dil I, İktisat I, Yabancı Dil II, Muhasebe I, İktisat II, Bilgisayar I, Ticaret Hukuku, Pazarlama İlkeleri, İstatistik II, Finansal Yönetim, Uluslararası Pazarlama, Yönetim ve Organizasyon, Gümrük, Ticari Matematik ve Mikro İktisat dersleri analizi yapılan üniversitelerin yarısında zorunlu ders olarak görülmektedir. Bu derslerin büyük bir çoğunluğu da, diğer bölümlerin ders programlarında da yer alan derslerdir. Lojistik bölümüyle doğrudan bağlantılı olduğu düşünülen Gümrük dersi 39 bölümden 20 tanesinde zorunlu, 5 tanesinde seçmeli; Depo Yönetimi 18 bölümde zorunlu, 10 bölümde seçmeli; Taşımacılık Yönetimi 18 bölümde zorunlu, 1 bölümde seçmeli ve Lojistik Hukuku 17 bölümde zorunlu ve 5 bölümde seçmeli olarak sunulmuştur. Sayılan bu derslerin lojistikle ilgili bölümlerin yaklaşık yarısında zorunlu ders olarak okutulduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. Lojistikle İlgili Lisans Programlarındaki Yabancı Dil Dersleri ve Sayıları

<i>Ders Adı</i>	<i>Zorunlu</i>	<i>Seçmeli</i>
Yabancı Dil I	36	-
Yabancı Dil II	31	-
Yabancı Dil III	8	1
Yabancı Dil IV	5	3
Mesleki İngilizce I	17	9
Mesleki İngilizce II	17	7
Mesleki İngilizce III	6	4
Mesleki İngilizce IV	5	5
İkinci Yabancı Dil I	1	8
İkinci Yabancı Dil II	1	8
İkinci Yabancı Dil III	1	2
İkinci Yabancı Dil IV	1	1
İkinci Yabancı Dil V	1	-
İkinci Yabancı Dil VI	1	-

Lojistikle ilgili bölümlerde yabancı dilin ne ölçüde ders programında yer aldığı incelendiğinde, 36 bölümde Yabancı Dil I'in, 31 bölümde de Yabancı Dil II'nin olduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında, lojistik bölümüyle ilgili olan Mesleki İngilizce I dersi 17 bölümde zorunlu, 9 bölümde seçmeli olarak okutulurken, Mesleki İngilizce II dersi ise 17 bölümde zorunlu, 7 bölümde ise seçmeli olarak okutulmaktadır. İkinci Yabancı Dil I ve II dersleri ise sadece bir okulda zorunlu, 8 okulda ise seçmeli olarak sunulmuştur. İkinci Yabancı Dil I ve II derslerinin beş tanesi özel, dört tanesi ise devlet, İkinci Yabancı Dil III dersinin ikisi özel, biri devlet, İkinci Yabancı Dil IV dersinin ise biri özel, biri ise devlet üniversitesinin ders programında yer almaktadır. Yapılan analizde ikinci yabancı dil olarak Rusça, Çince, Almanca, Fransızca, İspanyolca ve Orta Asya dillerinin öğretildiği saptanmıştır.

4.2. E-Posta Vasıtasıyla Yapılan Görüşmeler İle İlgili Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında, katılımcıların içerik analizi sonucu ulaşılan sonuçlar hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. Öncelikle, katılımcılardan toplanan birincil veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak kodlanmış, daha sonra bu yanıtlar sayılarak katılımcıların ortak tutum ve fikirlerine ulaşılmıştır. Son olarak da, katılımcıların verdikleri yanıtlardan örnekler sunulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda sorulan sorulara verilen cevaplar şu şekildedir:

- 1) Katılımcılara, yapılan içerik analizi sonucu lojistikle ilgili lisans programlarının özel üniversitelerde daha çok görüldüğü söylenmiş ve bu konuda neler düşündükleri sorulmuştur. Bu soruya 14 katılımcı özel üniversitelerin piyasa taleplerine daha duyarlı olduğu ve sektördeki öncelikleri gördüğü, 6 katılımcı özel üniversitelerin farklı ve cazip bölümler açarak tercih edilebilirliklerini arttırmak istediği, 6 katılımcı özel üniversitelerin daha hızlı karar verebildiği, 3 katılımcı özel üniversitelerin saha tecrübesine sahip personeli daha kolay istihdam edebildiği yanıtlarını vermişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları şunlardır:

“ Kamu üniversitelerinde yavaş işleyen bürokrasi.” (Katılımcı 16)

“ Cazip bir bölüm olmasından dolayı üniversitenin tercih edilmesinde kullanılması açısından özel üniversitelerde daha yaygın bir biçimde açıldığını düşünmekteyim.” (Katılımcı 3)

“ Vakıf üniversitelerinin yeni meslek gruplarına yönelik bölümleri açabilme açısından daha esnek oldukları görüşümdedir.” (Katılımcı 9)

- 2) Bölümdeki ders programı belirlenirken nelere dikkat edildiği konusunda, 8 katılımcı kadrolu öğretim elemanlarının eğitimleri bakımından dersi verebilmeye uygun olmasına, 8 katılımcı sektörün beklentilerine, 5 katılımcı bölümün adına uygun derslerin olmasına, 5 katılımcı diğer üniversitedeki aynı bölümdeki ders programlarına, 2 katılımcı bölgenin gereksinimlerine ve 1 katılımcı da yurtdışındaki üniversitelerdeki bölümlerin ders programına dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları şunlardır:

“ Öncelikle programda olması gereken temel dersler ön planda tutulmuş, hoca kadrosu da dikkate alınarak programlar yapılmıştır.” (Katılımcı 4)

“ Sektörün ihtiyaçları ve özellikle de Ankara’da bulunan bir bölüm olarak kamu sektörü için (Ekonomi, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı gibi) eleman yetiştirilmesi.” (Katılımcı 6)

“ Hem programın adı ve içeriğinin gerekliliğine, hem de elimizdeki öğretim elemanı bağlamında yeterliliğimize bakıldı.” (Katılımcı 8)

- 3) Ders programında eksiklik olduğunu düşünüp düşünmedikleri ve düşünüyorlarsa bu eksikliklerin neler olduğu konusunda, 2 katılımcı ders programlarında bir eksiklik olduğunu düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak 6 katılımcı lojistik alanı ile ilgili yetişmiş insan gücü, 3 katılımcı ikinci yabancı dil, 3 katılımcı sektörde kullanılan yazılımla ilgili dersler, 2 katılımcı İngilizce ders verebilecek hoca, 2 katılımcı uygulama, 1 katılımcı da staj konularında eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları şunlardır:

“ En büyük sıkıntımız İngilizce ders verebilecek deneyimli öğretim üyeleri bulmak.” (Katılımcı 2)

“ İkinci yabancı dil dersi eksik, önümüzdeki dönemde revize edilecek.” (Katılımcı 10)

“ İşletme kökenli değil de daha çok lojistik ağırlıklı dersler olmalı, bu da hocalarla alakalı bir durum.” (Katılımcı 12)

- 4) Katılımcıların bu bölümde hangi dersleri verdikleri ve bu dersleri hangi yöntemlerle işledikleri sorusuna, 6 hoca lojistikle, 4 hoca dış ticaret ve iktisatla, 3 hoca yönetim ve organizasyonla, 2 hoca pazarlamayla ve 1 hoca da muhasebe ile ilgili derslere girdiğini belirtmiştir. Bölümde ders veren hocalardan 9 tanesi dersi anlatarak, 6 tanesi sunum yaparak işlediğini belirtirken, bunlara ek olarak 6 katılımcı araştırma, 2 katılımcı da proje ödevi verdiğini ifade etmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları şunlardır:

“ İşletme bilimine giriş, yönetim organizasyon v.b dersleri veriyorum. Derslerde anlatıcı rolümdedir. Derslerin içeriği biraz da bunu gerektiriyor.” (Katılımcı 8)

" *Kentsel Lojistik, Liman Terminal İşlemleri gibi dersleri yürütüyorum. Her derste haftalık araştırma ödevleri, bir adet kapsamlı dönem ödevi ve bu ödevle ilişkin yazılı rapor talep ediyorum.*" (Katılımcı 9)

" *Bu dönem Depolama ve Stok Yönetimi dersini vereceğim. Derslerimi genel olarak dersin kitabını esas alarak, bölüm sunumları, görsel destek ve tecrübe aktarımı ile olabildiğince aktif bir şekilde işliyorum.*" (Katılımcı 15)

- 5) Ders programında yabancı dil derslerinin yeterli düzeyde olduğunu düşünüp düşünmedikleri konusunda, 12 katılımcı ders programlarında yabancı dil derslerinin yetersiz olduğunu belirtirken, 4 katılımcı yeterli olduğunu ifade etmiştir. Bu konu hakkında katılımcılardan 4 tanesi öğrencilerin hala okuyup yazamadıklarını, 2 tanesi yabancı dil ders sayısının artırılması gerektiğini, 2 tanesi ikinci yabancı dil dersine de gereksinin duyulduğunu, 1 tanesi hazırlık sınıfı açılması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları şunlardır:

" *Yeterli değil, öğrencilerin İngilizce düzeylerinin özellikle yazma konusunda zayıf olduğunu düşünüyorum.*" (Katılımcı 15)

" *Evet, Yeterli.*" (Katılımcı 7)

" *Kesinlikle değil.*" (Katılımcı 13)

- 6) Lojistikle ilgili lisans programlarının adının çeşitlilik göstermesinin nedeni olarak, 8 katılımcı ismin çekici olmasının tercih edilebilirliği arttırmasını, 6 katılımcı lojistik konusunda hoca eksikliği olmasını ve hocaya göre ders ve bölüm adı belirlenmesini, 4 katılımcı lojistiğin tanımında problem olmasını, 3 katılımcı üniversiteler arasında karar birliğinin olmamasını ve 1 katılımcı da bölüm adının belirlenirken bölgesel ihtiyaçlara önem verilmesini göstermişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları şunlardır:

" *Lojistiğin tanımında birleşilmemiş olması.*" (Katılımcı 6)

" *Algı yönetimi ile ilgili. Bölüm adının çekici olması tercih edilebilirliği arttırmaktadır.*" (Katılımcı 11)

" *Öğrenciler tarafından tercih edilebilmesi ve öğrencilere çekici gelebilmesi açısından çeşitlendirildiğini düşünmekteyim.*" (Katılımcı 3)

- 7) Çevreye duyarlı lojistikle ilgili derslerin ders programında yeterince yer almaması ile ilgili olarak, 10 katılımcı çevreye duyarlılığın toplumda daha gelişmediğini bu nedenle de ders programlarına yansımadığını, 5 katılımcı programların daha yeni olduğunu, 3 katılımcı bu konunun diğer derslerin içerisinde yer aldığını, 2 katılımcı dersi verecek hoca olmadığını ve 2 katılımcı da bu gibi derslerin seçmeli ders olarak ders programlarında yer aldığını belirtmişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları şunlardır:

" *Normal lojistik dersini verecek hoca olmadığı için çoğu üniversitede bölümün diğer tarafı daha geniş yer tutmaktadır.*" (Katılımcı 1)

" *Programdaki derslerin içeriğinde verilmektedir.*" (Katılımcı 4)

" *Bölümümüzde seçmeli ders olarak okutulmaktadır.*" (Katılımcı 14)

- 8) Bölümde lojistik sektörüyle ilişki kurmak adına ne gibi faaliyetler yapıldığı konusunda, 12 katılımcı lojistik sektörden yöneticileri okula getirtip konferans ve etkinlikler düzenlendiğini, 5 katılımcı teknik gezi yapıldığını, 5 katılımcı staj zorunluluğunun bulunduğunu, 2 katılımcı bazı derslerin Lojistik Similasyon Merkezi'nde işlendiğini, 1 katılımcı son dönem öğrencilere ders verilmediğini ve öğrencilerin bu dönemi sektörde geçirdiğini ifade ederken, 1 katılımcı da bölgeden kaynaklı bir şey yapılamadığını belirtmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan bazıları şunlardır:

" *Lojistik günleri düzenliyoruz.*" (Katılımcı 5)

" *Ankara Lojistik Üssü'nde Lojistik Similasyon Merkezi açtık, bazı dersleri burada uygulamalı olarak veriyoruz. Lojistik firmalarını ziyarete gidiyoruz, sektörden uzman kişileri konferans için davet ediyoruz.*" (Katılımcı 7)

" *Staj ve sektör desteği var.*" (Katılımcı 16)

5. Tartışma ve Sonuç

Günümüzde lojistik oldukça önemli bir sektör haline gelmiştir. Özellikle küreselleşme süreci ile ülkeler arasındaki sınırların kalkması ve uluslararası ticarete artan eğilim, değişen talep yapısı, bilgi ve iletişim

teknolojilerindeki gelişmeler lojistik olgusunun ve sektörünün önemini gün geçtikçe arttırmaktadır (Keser,2011). Bu konuda, dünya çapında yaşanan hızlı değişim ve gelişim de rol oynamaktadır. Dünyanın yaşadığı bu hızlı değişim karşısında, insan unsuru bir ülkenin gelişmesinin en kritik faktörü haline gelmiş ve teknolojik açıdan ilerlemiş birçok ülke, artık gerçek gücün fiziksel güçte değil de, eğitilmiş insan gücünde olduğunun farkına varmıştır (Aksu, 2010). Bu nedenle, hızlı bir şekilde gelişim gösteren lojistik sektöründe de, bu işin eğitimini almış çalışanlara gereksinim duyulmaktadır. Türkiye’de yükseköğretim kapsamında lojistik eğitiminin ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyesinde verildiği ve her geçen sene üniversitelerde açılan lojistikle ilgili bölüm sayısının arttığı görülmektedir. Üniversitelerdeki lojistikle ilgili bölüm sayısının artmasından ziyade, buralarda verilen eğitimin içeriğinin önemli olmasından dolayı, bu çalışmada Türkiye’deki lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programları, içerik analizi yöntemi ve bölüm hocalarının görüşleri doğrultusunda incelenmiştir.

Araştırma sonucu, Türkiye’de 2014-2015 eğitim öğretim döneminde, 39 tane üniversitede 40 tane lojistikle ilgili bölüm olduğu ve bu bölümlerin yer aldığı 23 üniversitenin de özel üniversite olduğu tespit edilmiştir. Bu sayı Teoman’ın (2013) da belirttiği üzere lojistik eğitimdeki yapılanmanın yeni olduğu ve devlet üniversitelerinin sayısının bu alanda halen yetersiz kaldığı gerçeğini doğrular niteliktedir. Bunun nedeni olarak, bölüm hocalarının tamamına yakın bir kısmı özel üniversitelerin piyasa taleplerine daha duyarlı olduğunu ve sektördeki öncelikleri gördüğünü belirtirken, yaklaşık yarıya yakın bir kısmı da, özel üniversitelerin farklı ve cazip bölümler açarak tercih edilebilirliklerini arttırmak istediğini ve daha hızlı karar verebildiğini ifade etmektedirler. Durum böyle olmasına rağmen, 2015-2016 eğitim- öğretim döneminde Aksaray, Atatürk, Dokuz Eylül, İstanbul Medipol, Kırklareli, Kilis, Osmaniye Korkutata, Piri Reis, Recep Tayyip Erdoğan, Selahattin Eyyubi Üniversiteleri de lojistikle ilgili lisans bölümlerine öğrenci alacağından dolayı, lojistikle ilgili lisans bölümüne sahip olan devlet üniversitelerinin sayısı daha da artacaktır (ÖSYM, 2015b).

Araştırmada, Türkiye’de lojistikle ilgili lisans bölümlerinin tek bir isim altında toplanmadığı, birbirinden tamamen farklı olmasına da 10 farklı lojistikle ilgili bölüm olduğu ve bu bölümlerin büyük çoğunluğunun da "Uluslararası Ticaret ve Lojistik" adı altında toplandığı tespit edilmiştir. Bu isim çeşitliliğinin nedeni hocalara sorulduğunda, hocaların yarısı ismin çekici olmasının tercih edilebilirliği arttırmasını, diğer hocalar da lojistik konusunda hoca eksikliği olmasını, hocaya göre ders ve bölüm adı belirlenmesini ve lojistiğin tanımında problem olmasını gerekçe olarak göstermişlerdir.

Lojistikle ilgili programlarda zorunlu olarak en çok okutulan derslerin sırasıyla A.İ.T I, Türk Dili I-II, İstatistik ve A.İ.T II olduğu belirlenmiştir. A.İ.T, Türk Dili ve Yabancı Dil dersleri, 2547 sayılı kanunun 5. maddesine göre yükseköğretim kurumlarında zorunlu olması gereken derslerdendir. Bu maddeye rağmen bu derslerin her üniversitede olmadığı görülmektedir. Bunun nedeni, bazı üniversitelerde A.İ.T. ve Türk Dili derslerinin uzaktan eğitim biçiminde gösterilip sadece sınav yapılmasından dolayı ders programında yer almamasıdır. Zorunlu olması gereken Yabancı Dil dersleri de, özellikle bazı özel üniversitelerde Mesleki Yabancı Dil adı altında ders programında yer almıştır. Tedarik Zinciri ve Lojistiğe Giriş dersleri ise, bu bölümlerde en çok okutulan lojistikle ilgili derslerdir. Bu bulguların da, UND’nin (2014) araştırması ile uyumlu olduğu görülmüştür. Mena, Christopher, Johnson ve Jia (2007), taşımacılık ve depolama faaliyetleri yanında siparişlerin yönetimi, talep planlaması, ambalajlama, elleçleme, sigortalama, gümrükleme, stok yönetimi, müşteri hizmetleri ve gün geçtikçe artan taleplere göre yeni gelişen hizmetlerin de lojistik hizmetlerinin içinde yer aldığını belirtmektedirler. Analize dahil olan bölümlerin hepsinin isminde "lojistik" kelimesi geçmesine rağmen, yapılan analiz sonucu yukarıda bahsedilen faaliyet alanlarından sadece depo, gümrük, taşımacılık, stok, sigorta ve risk yönetimi gibi faaliyetlerin analiz yapılan üniversitelerin sadece yarısında okutulduğu (zorunlu ve seçmeli dahil) tespit edilmiştir.

Bölüm hocalarına, bölümdeki ders programı belirlenirken nelere dikkat edildiği sorulduğunda, hocaların yarısı kadrolu öğretim elemanlarının eğitimleri bakımından dersi verebilmeye uygun olmasına ve sektörün beklentilerine dikkat edildiğini belirtmişlerdir. Öktem ve Şahin (2011) ve Hocaoglu, Güner ve Coşkun’un (2015) çalışmalarında da, sayılan bu derslerin sektör tarafından bilinmesi istenen dersler olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak, bu derslerin analizi yapılan üniversitelerin yarısında mevcut olması durumu, bölüm hocalarının ifade ettiği gibi, derslerin açılmasında o dersi verebilecek uygun bir hocaların olmasına ne denli önem verildiğinin bir göstergesi olmaktadır. Zaten araştırmaya katılan hocaların yaklaşık yarısı, ders programında eksiklik olduğunu düşünüp düşünmedikleri ve düşünüyorsa bu eksikliklerin neler olduğu konusunda da aynı konuya vurgu yapıp lojistik alanı ile ilgili yetişmiş insan gücünde eksiklik olduğunu belirtmişlerdir. Çıkan bu sonuç da, Erdal (2010), Nuhoğlu (2013) ve Acar’ın (2014) söylemleriyle paralellik göstermektedir. Lojistik yeni bir bilim dalı ve bu bölümde çalışan hocaların yaklaşık tamamının doktora yaptığı alan işletme ve onun alt dalları olduğu için, çıkan bu sonuçlar çok da şaşırtıcı değildir. Ancak, hocalar bu bölümde görev aldıkları için, hocaların gerek sektörlerle ilişkileri geliştirip uygulamaları yerinde görerek, gerek daha fazla kaynaktan yararlanarak lojistik konularında kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Ek olarak, lojistik alanında yüksek lisans ve doktora programları açılarak temelden bu alanda yetişmiş öğretim elemanları ile hoca açığının kapatılabileceği düşünülmektedir.

Bölümlerin isimleri farklı olduğu için ders programlarının da birebir aynı olması beklenmemektedir. Örneğin "Uluslararası Ticaret ve Lojistik" bölümünün ders programında lojistik konuları dışında uluslararası

ticaret konularına yer verilirken, "Ulaştırma ve Lojistik" bölümünün ders planında lojistik konularına ek olarak ulaştırma konularının da ağırlıklı olarak yer alması gerekmektedir. Ancak yapılan analiz sonucu üniversitelerin çoğunluğunun ders programlarında bu konuya dikkat edilmediği saptanmıştır. Oysaki Tuna (2013), lojistikle ilgili tüm bölümlerin aynı programları aynı ekolleri bünyesinde barındırmasının enflasyon yaratacağından bahsedip bu bölümlerin bir kısmının teknige, bir kısmının denizciliğe, bir kısmının depoculuğa ağırlık vererek, kendilerini belli konularda özelleştirmeleri gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Lojistik eğitiminde Mühendislik ve İşletme modeli olmak üzere iki model olduğundan bahsedilmesine rağmen (Hayward ve Omurtag; aktaran, Akkoca ve Gülmez,2012:228), Türkiye'deki lojistikle ilgili bölümlerin hemen hemen hepsinin İşletme ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bu durum, bu bölümlerde yer alan hocaların çoğunun doktorasının işletmenin alt dallarından olması ve ders programlarında mühendislik derslerinin yerine işletme derslerinin yer almasından da görülmektedir. Lojistikle ilgili bölümlerde yer alan hocalar da en fazla lojistik ve dış ticaret- iktisat derslerine girdiklerini ifade etmişlerdir. Hocaların verdikleri diğer dersler yönetim ve organizasyon, pazarlama ve muhasebe ile ilgili derslerdir. Bölümde ders veren hocaların çoğunluğu dersi anlatarak, diğerleri de sunum yaparak dersi işlediğini belirtirken, bunlara ek olarak araştırma veya proje ödevi veren hocalar da mevcuttur. Öğrencilere özellikle sektörde çalışanlarla tanışıp uygulamaları yerinde görecekları ödevler verilmesinin hem öğrencinin dersi anlamasını hem de sektörle kurulan ilişkileri güçlendireceği düşünülmektedir.

Mars Lojistik İnsan Kaynakları Müdürü Kansu (2012), gençlere istihdam yolunda staj imkanı verilmesini, sektör profesyonellerinin bilgi ve deneyimlerini gençlerle paylaşacağı platformlar yaratılmasını önermektedir. Bölüm hocalarına bölümde lojistik sektörüyle ilişki kurmak adına ne gibi faaliyetler yapıldığı sorulduğunda, hocaların büyük çoğunluğu lojistik sektörden yöneticileri okula getirip konferans ve etkinlikler düzenlendiğini belirtmiş, diğer hocalar da teknik gezi yapıldığını ve staj zorunluluğunun bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuç, Hocaoğlu, Güner ve Coşkun'un (2015) çalışmalarıyla uyum göstermektedir. Çünkü o çalışmada da, lojistik sektörü ile üniversiteler arasındaki işbirliğinin staj, iş imkânları ve seminerlerle sınırlı olduğu ortaya çıkmıştır. Bu konuda öğrencilere daha alt sınıflardayken ders bazlı proje veya araştırma ödevleri verilmesi ve teknik gezilerin arttırılması gerektiği düşünülmektedir. Böylelikle sektörle ilişkiler daha önceden başlayacak ve daha süreklilik kazanacaktır.

Günümüzde sürdürülebilirlik ve çevre kavramları çok önemli konulardır. Bu nedenle, işletmelerin yaptıkları faaliyetlerle çevreye zarar vermemesi gerekmektedir. Rota (2013), ulaştırmanın enerji kaynağı olarak fosil yakıtlara neredeyse tamamen bağımlı olduğunu, bu sektörün, sera gazı emisyonlarını son 20 yıldır sürekli olarak arttığını ve şu anda bu emisyonların 1990 yılındaki düzeylerinden üçte bir oranında fazla olduğu tek sektör olduğunu ifade etmektedir. Bu konu bu kadar önemli bir konu olmasına rağmen, yapılan analizde lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programlarında çevre ve tersine lojistik derslerine yeterince yer vermediği belirlenmiştir. Bu sonuç UND'nin (2014) yaptığı araştırma sonucu, küresel ekonominin yeni kavramlarının (Çevre Koruma, İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Mesleki Sorumluluk ve Etik, Kentsel Lojistik) ders programında yer almasının sınırlı kaldığı, özellikle "Çevre" konusunun yeterince işlenmediği tespiti ile paralellik göstermektedir. Babacan (2003:8) da benzer şekilde, lojistik sektörünün önce ihracat ve ithalat ile sonra da büyük ölçekli perakendecilik (süpermarket ve hipermarketler) ve elektronik ticaretle birlikte iyice öne çıktığını belirtmesine rağmen bu konularla ilgili derslerin de analiz yapılan üniversitelerin yarısından azında mevcut olduğu tespit edilmiştir. Çevreye duyarlı lojistikle ilgili derslerin ders programında yeterince yer almaması ile ilgili olarak hocalar, çevreye duyarlılığın toplumda daha gelişmediğini, bu nedenle de ders programlarına yansımadığını, programların daha yeni olduğunu ve bu konunun diğer derslerin içerisinde yer aldığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çevreye duyarlılıklarının gelişmesi konusunda, hocalara önemli görevler düşmektedir. Hocalar, bölümde anlattıkları dersler ister pazarlama, ister lojistik, ister işletme olsun, ders konusuyla çevre kavramı arasındaki ilişkiyi kurarak, öğrencileri bu konuda bilinçlendirmelidirler.

Uluslararası faaliyet gösteren sektörlerde "yabancı dil bilgisi" sadece bir "pazarlama" aracı olmaktan öte, şirketin genel operasyon kabiliyetini ve başarısını doğrudan etkileyebilen bir unsurdur (UND, 2012). Araştırma sonuçlarına göre, lojistikle ilgili lisans bölümlerinin ders programlarının büyük çoğunluğunda Yabancı Dil I ve II dersi bulunmasına rağmen, yarısından azında Mesleki İngilizce I ve II dersi yer almaktadır. Hatta İkinci Yabancı Dil I ve II dersleri bu üniversitelerin sadece dörtte birinde mevcuttur ve buldukları üniversitelerin biri hariç hepsinde de seçmeli olarak sunulmuşlardır. Türkiye'deki lojistikle ilgili lisans bölümlerinin 31 tanesinin isminde "Uluslararası" kelimesinin geçtiği ve lojistik sektörünün de faaliyet alanı göz önüne alındığında, bölümlerin ders programlarında yer alan Yabancı Dil derslerinin oldukça yetersiz olduğu söylenebilmektedir. Çıkan bu sonuç Ayhan'ın (2014) ve UND'nin (2014) lojistik ders programlarında yabancı dilin yetersiz olduğu görüşü ile de uyum göstermektedir. Bölüm hocalarını büyük çoğunluğu da, bölümlerinde yabancı dil derslerinin yetersiz olduğunun farkındadırlar. Oysaki, Öktem ve Şahin (2011), Kansu (2012), Baysal (2013) ve Hocaoğlu, Güner ve Coşkun (2015) da lojistik sektöründe çalışabilmek için yabancı dilin ne denli önemli olduğuna vurgu

yapmışlardır. Bu bağlamda, mevcut lojistik bölümlerinin ders programlarının revize edilip yabancı dil ders saatinin arttırılması, hatta ikinci bir yabancı dil dersinin konulması gerekmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, Türkiye’de mevcut olan lojistikle ilgili lisans bölümlerinin çoğunun özel üniversitelerde yer aldığı, isminde “lojistik” kelimesi geçen birbirinden farklı 10 bölüm olduğu, bu bölümlerin isimleri farklılık gösterse de ders programlarının bölümlerin isimleri düşünülerek ve sektör ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulmadığı, son olarak da çoğu bölümün isminde “uluslararası” kelimesi geçmesine rağmen bölümlerin ders programlarında yabancı dilin oldukça yetersiz olduğu belirlenmiştir. Çıkan bu sonuçlarla hocaların görüşlerinin örtüştüğü, hocaların çoğunun eksikliklerin temelinde lojistik alanında yetişmiş insan gücü olmamasını gördüğü de çıkan sonuçlar arasındadır.

Araştırma çeşitli kısıtlara sahiptir. İlk olarak, araştırmanın örneklemini sadece lisans bölümleri oluşturmaktadır. İkinci olarak araştırmaya sadece isminde “lojistik” kelimesi geçen lisans bölümleri dahil edilmiştir. Son olarak ise araştırma, belirli bir dönemdeki ders programları temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Bundan sonraki araştırmalarda lisans bölümü dışında orta öğretim, ön lisans veya yüksek lisans ders programları araştırılabilir. Araştırmaya isminde “lojistik” kelimesi geçmemesine rağmen lojistikle ilgili olan bölümler dahil edilebilir. Bu bölümlerin ders içerikleri, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda incelenebilir. Sektörden yetkililerle görüşülüp nitelikli iş gücünden ne bekledikleri tespit edilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Z. (2014). "Türkiye’de Lojistik Eğitimi ve Öğretimi", *UND'nin Sesi*,381, 35-49.
- Acar, Z. ve Gürol, P. (2013). "Türkiye’de Lojistik Yazınının Tarihsel Gelişimi", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 289-312.
- Akkoca C., ve Gülmez, M. (2013). *Lojistik Eğitiminin Önemi, Türkiye’de Ve Dünyada Lojistik Eğitim Alt Yapısının Analizi*, 2. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi, Aksaray Üniversitesi 16-18 Mayıs 2013.
- Aksu, B. (2010). Türkiye’de Lojistik Eğitimi, *Akademi Beykoz*, 1(2),82-87.
- Atabek, G. Ş. ve Atabek, Ü. (2007). *Medya Metinlerini Çözümlemek, İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ataseven, Burçin, (2012), "Nitel Bilimsel Araştırmalarda Veri Kalitesinin Önemi", *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 33(2), 543-564.
- Ayhan, D. (2014). Türkiye’de Lojistik Eğitimi ve Öğretimi", *UND'nin Sesi*,381, 35-49.
- Babacan, M. (2003). "Lojistik Sektörünün Ülkemizdeki Gelişimi Ve Rekabet Vizyonu", *Ege Academic Review*, 3(1), 8-15.
- Ballou, R. (1997), Business Logistics: Importance And Some Research Opportunities, *Gestão & Produção* , 4(2),117-129.
- Baysal, İ. (2013), *Jobnak.com, lojistik sektörünün 2013 yılı ilk çeyrek iş profili raporunu açıkladı*, [Çevrim içi: <http://www.kurumsalhaberler.com/jobnak/bultenler/jobnakcom-lojistik-sektorunun-2013-yili-ilk-ceyrek-is-profili-raporunu-acikladi>] Erişim Tarihi: 10 Şubat 2016.
- Chatterjee, L. ve Tsai, C. (2002), Transportation Logistics in Global Value and Supply Chains, *Center for Transportation Studies*, Boston University, 2002.
- Christopher M., (2011). *Logistics and Supply Chain Management, 4. Edition, Pearson: London*
- Daud, D. (2012). "Logistics Educational Needs Of Malaysia: A Conceptual Study", *Academic Research*, 3(3),336-344.
- Dünya Bankası (2014). *Küresel Lojistik Performans Endeksi (Connectingto compete 2014: Trade Logistics In The Global economy)*, [Çevrim içi: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Trade/LPI2014.pdf>], Erişim Tarihi: 06 Kasım 2015.
- Erdal, M.(2010). "Türkiye’de Lojistik Eğitimi “Plansız Büyüme Dönemi”, *TSE Standard Ekonomik ve Teknik Dergi*, 49(573), 82-8.
- Erkan, B. (2014), “Türkiye’de Lojistik Sektörü ve Rekabet Gücü”, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM - UHAD)*,1,44-65.
- Hocaoğlu, S.,Güner, S., Coşkun, E. (2015),” Sektörün Lojistik Eğitimi Veren Üniversitelerden Beklentilerinin Tespit Edilmesine Yönelik Bir Çalışma”, 7. Uluslar Arası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi, 25-30 Ağustos 2015, Macaristan.
- Hunt, N. ve McHale, S. (2007), “A Practical Guide to the E-Mail Interview”.*Qualitative Health Research*, 17, 1415-1421.
- Jobnak (2013), *Jobnak.com, lojistik sektörünün 2013 yılı ilk çeyrek iş profili raporunu açıkladı*, [Çevrim içi: <http://www.kurumsalhaberler.com/jobnak/bultenler/jobnakcom-lojistik-sektorunun-2013-yili-ilk-ceyrek-is-profili-raporunu-acikladi>] Erişim Tarihi: 10 Şubat 2016.
- Kansu, N. (2012), *Nitelikli eleman sektörü geleceğe taşıyacak* [Çevrim içi: <http://www.lojistikurk.net/lojistik/kara/nitelikli-eleman-sektoru-gelecege-tasiyacak-1326105308h.html>], Erişim Tarihi: 10 Şubat 2016.
- Keser, H. (2011). *Lojistik sektörünün rekabet gücü yönüyle analizi: Türk lojistik sektörü için bir çalışma*, Yayınlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi: Bursa
- Küçükşolak, B. T. (2006), *Dünya’da ve Türkiye’de lojistik eğitimi*,Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi : İstanbul.
- Marangoz, M., Yeşilıdağ, B. ve Saltık, I.A. (2012), "E-Ticaret İşletmelerinin Web Ve Sosyal Ağ Sitelerinin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi", *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi*, 3(2),53-78.
- Meho, L. (2006), "E-Mail Interviewing in Qualitative Research: A Methodological Discussion", *Journal of The American Society For Information Science And Technology*, 57(10):1284–1295.
- Mena, C., Christopher,M., Johnson,M. and Jia, F. (2007), Innovation in Logistics Services, The Report of Centre for Logistics and Supply Chain Management at Cranfield School of Management on behalf of National Endowment for Science, Technology and the Arts (NESTA.), Cranfield. 2007.
- Nuhoğlu (2013). *Taşımacılık ve lojistik sektörü yeni şuradan neler bekliyor?*, [Çevrim içi: <http://www.lojistikhatti.com/haber/2013/07/tasimacilik-ve-lojistik-sektoru-yeni-suradan-neler-bekliyor>], Erişim Tarihi: 30 Ekim 2015.

- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2015a), *2014-2015 eğitim öğretim dönemi Lisans düzeyindeki yüksek öğretim programlarının ÖSYS kontenjanları*, [Çevrim içi: [http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/genel/2014-kontenjan-kitap1-bol-lisans düzeyindeki yükseköğretimprogramlarininosyskontenjanlari17042015.pdf](http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/genel/2014-kontenjan-kitap1-bol-lisans_duzeyindeki_yuksekokretimprogramlarininosyskontenjanlari17042015.pdf)], Erişim Tarihi: 30 Ekim 2015 .
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2015b), *2015-ÖSYS yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*, [Çevrim içi: <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/OSYS/2015-OSYSKONTKILAVUZU15072015.pdf>], Erişim Tarihi: 30 Ekim 2015.
- Öktem, Ş. ve Şahin, F.İ. (2011), "Sektör ve Meslek Yüksekokulu Beklentilerine Bir Örnek: Başkent Üniversitesi Kazan Meslek Yüksekokulu'nda Açılması Hedeflenen Programlara İlişkin Bir Çalışma", 6. *Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu*, 25- 27 Mayıs, Aydın
- Porter, M. E. (1990), " The Competitive Advantage of Nations", *Harvard Business Review*, 68, 73-93.
- Rota Y. (2013). Geleceğimiz tehlikede: İnsan ve çevre ulaştırmanın odak noktasında olmalıdır, *Transport*, Aralık 2013, 116, [Çevrim içi:<http://www.transport.com.tr/kap2,116@2200.html>], Erişim Tarihi: 05 Kasım 2015.
- Tanberkan, H. (2015). *İçerik Analizinde Geçerlik ve Güvenirlik*, [Çevrim içi:<https://prezi.com/yrhdpwinv3a/icerik-analizinde-gecerlik-ve-guvenirlik/>], Erişim Tarihi: 06 Kasım 2015
- Tedarik Zinciri Yönetimi Profesyonelleri (2016), *Lojistiğin Tanımı*, [Çevrim içi: <https://cscmp.org/supply-chain-management-definitions>], Erişim Tarihi: 10 Mart 2016.
- Teoman, S. (2013). *Lojistik Eğitim Gerekliyor*, [Çevrim içi:<http://www.transmedya.com/dosya-haber/lojistik-egitim-gerekliyor-h6868.html>], Erişim Tarihi: 05 Kasım 2015.
- Tokay, S. H., Deran, A., Arslan, S. (2011). "Lojistik Maliyet Yönetiminde İzlenebilecek Stratejiler Ve Muhasebe Eğitiminden Beklentiler", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29,225-244.
- Tuna, O. (2013). "Lojistikçiler İnovasyon ve Ar-Ge Yapamazsa Rekabette Geri Kalır", *Transport*, Ocak 2013, 105, [Çevrim içi:<http://www.transport.com.tr/akt19,105@2200.html>], Erişim Tarihi: 06 Kasım 2015 .
- Tutar, E., Tutar F. ve Yetişen, H.(2009)."Türkiye'de Lojistik Sektörünün Gelişmişlik Düzeyinin Seçilmiş AB Ülkeleri (Romanya Ve Macaristan) İle Karşılaştırmalı Bir Analizi", *KMU İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(7), 190-216.
- Türnüklü, Abbas (2000), "Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24,543-559.
- Ulu, C. ve Aracı, C. (2012). "Türkiye'de Dış Ticaret Lojistik Süreçleri: Maliyet Ve Rekabet Unsurları", *TÜSİAD Yayınları*, Mart 2012,526.
- Uluslararası Nakliyeciler Derneği (2012). *Karayoluyla uluslararası eşya taşımacılığı sektörü analizi*, [Çevrim içi:http://www.dogumarmarabolgeplani.gov.tr/pdfs/6_ulasim_87_KarayoluylaUluslararasıEşyaTasimaciligi.pdf], Erişim Tarihi: 06 Kasım 2015.
- Uluslararası Nakliyeciler Derneği (2013). *Ulaştırma ve lojistik eğitim kurumları ve programları değerlendirme ve akreditasyon derneği* , [Çevrim içi: <http://www.und.org.tr/tr/15471/ulastirma-ve-lojistik-egitim-kurumlari-ve-programlari-degerlendirme-ve-akreditasyon-dernegi-ulakder-kurucu-uyeler-toplantisi-gerceklesti>], Erişim Tarihi: 29 Ekim 2015 .
- Uluslararası Nakliyeciler Derneği (2014). "Türkiye'de Lojistik Eğitimi Ve Öğretimi", *UND'nin Sesi*,381, 35-49.
- Wong,C.Y, Grant , D.B., Allan,B. Jasiuvian , I. (2014) ."Logistics And Supply Chain Education And Jobs: A Study Of UK Markets", *The International Journal of Logistics Management*, 25(3), 37 - 552
- Wu, Y.C. (2007). "Contemporary Logistics Education: An International Perspective", *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 37(7), 504-528.
- Yıldıztekin, A. (2002), *Lojistik sektörünün ihtiyacına göre eğitim programının belirlenmesi*, [Çevrim içi: <http://content.csbs.utah.edu/~ehrbar/erc2002/pdf/P477.pdf>], Erişim Tarihi: 09 Kasım 2015.